

διάβαζε, γραμματεῦ, τὸ πρῶτον ψήφισμα διὰ τοῦ ὁποίου εἰσήχθη ἐἰς δίκην ὡς προτείνας νόμον παράνομον, καὶ ἔπειτα τοὺς καταλόγους (τοὺς περιέχοντας τὰς ὑποχρεώσεις τῶν τριηράρχων), καὶ τὸν κατάλογον τὸν σύμφωνον μὲ τὸν παλαιὸν νόμον, καὶ τὸν κατάλογον τὸν σύμφωνον μὲ τὸν προταθέντα ἰδικόν μου νόμον. Διάβαζε.

ΨΗΦΙΣΜΑ

Τὸν καιρὸν τοῦ ἄρχοντος Πολυκλέους τὴν 16 τοῦ μηνὸς Βοηδρομιῶνας, ὅταν ἐπρυτάνευεν ἡ Ἰπποθωντὶς φυλὴ, ὁ Δημοσθένης ὁ γιὸς τοῦ Δημοσθένους Παιανιεὺς ἐπρότεινε νόμον τροποποιοῦντα τὴν ἰσχύουσαν μέχρι σήμερον περὶ τριηραρχιῶν νομοθεσίαν, κατὰ τὸν ὁποῖον ἐκανονίζοντο αἱ εἰσφοραὶ τῶν τριηράρχων. Τὸν νόμον τοῦτον ἐνέκρινε καὶ ἡ Βουλὴ καὶ ὁ δῆμος. Ἄλλ' ὁ Πατροκλῆς ὁ Φλυεὺς (ὑπέβαλε ἐνστάσιν) κατηγορήσας τὸν Δημοσθένην ὅτι ἐπρότεινε τὸν νόμον τοῦτον παρά τοὺς θεμελιώδεις νόμους τῆς Πολιτείας. Ἐπειδὴ ὁμοῦ δὲν ἔλαβε ἡ ἐνστάσις τοῦ τὸν ἀναλογοῦντα ἀριθμὸν τῶν δικαστικῶν ψήφων, ἐπλήρωσε (τὸ κεκανονισμένον) ἐκ 500 δραχμῶν πρόστιμον.

106. Φέρε τώρα καὶ τὸν κατάλογον (τὸν περιέχοντα) τὰς ὑποχρεώσεις τῶν τριηράρχων κατὰ τὸν παλαιὸν νόμον.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

Οἱ τριηράρχοι καλοῦνται νὰ ἀναλάβουν τὸν ἐξοπλισμὸν τριήρεως δεκαεξ μαζί ἀπὸ κάθε ὁμάδα τῶν φορολογικῶν καταλόγων καὶ ἀπὸ τῆς ἡλικίας τῶν εἰκοσιπέντε ἐτῶν μέχρι τῶν σαράντα, καταβάλλοντες ὁ καθένας ἴσην ἀναλογίαν εἰσφορᾶς.

Φέρε ἐν συνεχείᾳ καὶ πρὸς σύγκρισιν τὸν κατάλογον ποὺ ἔχει καταρτισθῆ σύμφωνα μὲ τὸν ἰδικόν μου νόμον.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

Οἱ τριηράρχοι νὰ ἐκλέγωνται διὰ τὸν ἐξοπλισμὸν καὶ συντήρησιν μιᾶς τριήρεως ἀναλόγως τῆς περιουσίας των ἐφόσον ἔχουν τοιαύτην τῆς ὁποίας τὸ εἰσόδημα φθάνει τὰ δέκα τάλαντα. Ἐὰν δὲ ἡ χρηματικὴ ἀξία τῆς περιουσίας των εἶναι μεγαλυτέρα, τότε θὰ συνεισφέρουν ἀναλόγως διὰ τὸν ἐξοπλισμὸν καὶ ἄλλης τριήρεως μέχρι τριῶν καὶ ἐνὸς βοηθητικοῦ πλοίου. Κατὰ τὸν ἴδιον δὲ ὑπολογισμὸν θὰ κανονίζεται καὶ ἡ συνεισφορά ἐκείνων ποὺ ἔχουν περιουσίαν χρηματικῆς ἀξίας κάτω τῶν δέκα τάλαντων. Οὗτοι θὰ ἀποτελοῦν ὁμάδας καὶ ἡ κάθε ὁμάς ἐξ αὐτῶν θὰ ἀποτελῆται ἀπὸ πολίτας ἔχοντας περιουσίαν ἀξίας δέκα τάλαντων.

107. Νομίζετε ἄρα γε πῶς λίγο συνέτρεξα ὄσους ἦσαν πτωχοὶ ἀπὸ σᾶς (μὲ τὸν νόμον αὐτὸν) ἢ νομίζετε πῶς οἱ πλούσιοι δὲν θὰ ἐξώδευαν μεγάλα ποσὰ διὰ νὰ καταφέρουν νὰ μὴ ἐκτελοῦν τὰς νομίμους ἀπέναντι τοῦ κράτους ὑποχρεώ-

σίοι ; Οὐ τοίνυν μόνον τῷ μὴ καθυφεῖναι ταῦτα σεμνύνο-
 μαι, οὐδὲ τῷ γραφεῖς ἀποφυγεῖν, ἀλλὰ καὶ τῷ συμφέροντα
 θεῖναι τὸν νόμον καὶ τῷ πείραν ἔργῳ δεδωκέναι. Πάντα
 γὰρ τὸν πόλεμον τῶν ἀποστολῶν γιγνομένων κατὰ τὸν νό-
 μον τὸν ἐμὸν οὐχ ἱκετηρίαν ἐθήκε τριήραρχος οὐδείς πώποθ'
 ὡς ἀδικούμενος παρ' ὑμῖν, οὐκ ἐν Μουνυχία ἐκαθέζετο,
 οὐχ ὑπὸ τῶν ἀποστολέων ἐδέθη, οὐ τριήρης οὔτ' ἔξω κατα-
 ληφθεῖσα ἀπώλετο τῇ πόλει, οὔτ' αὐτοῦ ἀπελείφθη οὐ δυ-
 ναμένη ἀνάγεσθαι. 108. Καίτοι κατὰ τοὺς προτέρους νόμους
 ἅπαντα ταῦτα ἐγίγνετο. Τὸ δ' αἴτιον, ἐν τοῖς πένησιν ἦν τὸ
 λειτουργεῖν¹ πολλὰ δὴ τὰ ἀδύνατα συνέβαινε. Ἐγὼ δ' ἐκ
 τῶν ἀπόρων εἰς τοὺς εὐπόρους μετήνεγκα τὰς τριηραρχίας·
 πάντ' οὖν τὰ δέοντα ἐγίγνετο. Καὶ μὴν καὶ κατ' αὐτὸ τοῦτο
 ἄξιός εἰμι ἐπαίνου τυχεῖν, ὅτι πάντα τὰ τοιαῦτα προηρούμην
 πολιτεύματα, ἀφ' ὧν ἅμα δόξαι καὶ τιμαὶ καὶ δυνάμεις
 263 συνέβαινον τῇ πόλει· βάσκανον δὲ καὶ πικρὸν καὶ κακόηθες
 οὐδέν ἐστι πολίτευμα ἐμὸν, οὐδὲ ταπεινὸν, οὐδὲ τῆς πόλεως
 ἀνάξιον. 109. Ταῦτό τοίνυν ἦθος ἔχων ἐν τε τοῖς κατὰ τὴν
 πόλιν πολιτεύμασι καὶ ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς φανήσομαι· οὔτε
 γὰρ ἐν τῇ πόλει τὰς παρὰ τῶν πλουσίων χάριτας μάλλον
 ἢ τὰ τῶν πολλῶν δίκαια εἰλόμην, οὔτ' ἐν τοῖς Ἑλληνι-
 κοῖς τὰ Φιλίππου δῶρα καὶ τὴν ξενίαν ἠγάπησα ἀντὶ τῶν
 κοινῇ πᾶσι τοῖς Ἑλλησι συμφερόντων.

110. Ἐγοῦμαι τοίνυν λοιπὸν εἶναι μοι περὶ τοῦ κη-
 ρύματος εἰπεῖν καὶ τῶν εὐθυνῶν· τὸ γὰρ ὡς τὰ ἄριστά τε

1. Ὑπὴρχον δέκα ἄρχοντες λεγόμενοι ἀποστολεῖς, οἱ ὅποιοι ἐφρόντιζον διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῶν ναυτικῶν περιπολιῶν καὶ ἐκστρατειῶν. Οἱ ἀποστολεῖς ἐξετέλουν καθήκοντα τοῦ σημερινοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ναυτικῶν.

2. Νὰ χάνωνται πολεμικὰ πλοῖα εἰς τὸ πέλαγος καὶ νὰ μὴ
 μποροῦν νὰ ἀποπλεύσουν ἀπὸ τὸν ναύσταθμον λόγῳ τοῦ ἀτελοῦς ἐξο-
 πλισμοῦ των.

σεις των : Δὲν σεμνύνομαι λοιπὸν μόνον διότι δὲν ἐνέδωκα κρυφίως εἰς τὰς προτάσεις τῶν πλουσίων, οὔτε διότι κατηγορηθεὶς ὡς προτείνας παράνομα ἠθωώθην, ἀλλὰ (καυχῶμαι) καὶ διότι ἐθέσπισα νόμον συμφέροντα εἰς τὴν πόλιν καὶ διότι οὗτος ἐκ τῶν πραγμάτων ἀπεδείχθη ὅτι ἀπέδωκε καλὰ ἀποτελέσματα. Διότι καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἐναντίου τοῦ Φιλίππου καὶ ὑπὲρ τῶν Βυζαντίων πολέμου μας, κατὰ τὸν ὅποιον ἐκινήτοποιήθη ὁ στόλος μας σύμφωνα μὲ τὸν ἰδικόν μου νόμον, κανένας τριήραρχος δὲν σᾶς παρεπονέθη ὡς ἀδικούμενος, οὔτε ἐκάθισεν ὡς ἱκέτης εἰς τὸν ναὸν τῆς Μουνιχίας (Ἀρτέμιδος), οὔτε ἐφυλακίσθη ἀπὸ τοὺς προϊσταμένους τῶν ναυτικῶν μας ὑπηρεσιῶν³, οὔτε καὶ ἐχάθη καμμία τριήρης ἔξω εἰς τὸ πέλαγος, ὡς κακῶς ἐξοπλισθεῖσα, πρὸς ζημίαν τῆς πόλεως. Οὔτε πάλιν παρέμεινεν ἐντὸς τοῦ ναυστάθμου μὴ δυνηθεῖσα νὰ ἀποπλεύσῃ. 108. Καὶ ὅμως κατὰ τὸ παρελθὸν ὅταν ἴσχυον οἱ παλαιοὶ (περὶ τῶν ὑποχρεώσεων τῶν τριηράρχων) νόμοι, συνέβαινον ὅλα αὐτά². Καὶ ἡ κυρία αἰτία ἦτο διότι ἡ ὑποχρέωσις τῆς τριηραρχίας ἐπεβάρυνε τοὺς πτωχοὺς (καὶ ὄχι τοὺς πλουσίους) καὶ ὡς ἐκ τούτου συνέβαινον πολλὰ τὰ ἄτοπα. Ἐγὼ ἐν τούτοις ἀπὸ τοὺς ὤμους τῶν πτωχῶν μετέφερον τὸ βᾶρος τοῦ ἐξοπλισμοῦ τῶν πολεμικῶν πλοίων εἰς τοὺς ὤμους τῶν πλουσίων καὶ ἔτσι ὅλα ὅσα ἦσαν ἀπαραίτητα νὰ γίνουιν ἐγένοντο. Καὶ ἀκόμη, καὶ γι' αὐτὸ μοῦ πρέπει κάθε ἔπαινος, ἐπροτίμησα πάντοτε τὰς τοιαύτας πολιτικὰς ἐνεργείας ποὺ ἀπέφερον εἰς τὴν πολιτείαν καὶ δόξαν καὶ τιμὴν καὶ ἰσχύν. Καμμία δὲ πολιτικὴ μου πράξις δὲν εἶναι μικρόψυχος, τυχοδιωκτικὴ, μισητὴ καὶ κακοήθης, οὔδὲ τῆς πολιτείας ἀναξία. 109. Τὴν ἰδίαν δὲ πολιτικὴν ἀγωγὴν ποὺ ἐπέδειξα πολιτευόμενος ἐντὸς τῆς πολιτείας μας, θὰ ἀποδειχθῇ ὅτι ἐπέδειξα καὶ διὰ τὰς ὑποθέσεις τῶν Ἑλλήνων. Διότι πολιτευόμενος ἐντὸς τῆς πόλεώς μας δὲν ἐπροτίμησα πιδὸ πολὺ τὰς δωρεὰς τῶν πλουσίων ἀπὸ τὰ δίκαια τοῦ λαοῦ. Οὔτε δὲ ὡς πρὸς τὰς ἀφορώσας τοὺς ἄλλους Ἑλληνας ὑποθέσεις ἠγάπησα τὰ δῶρα καὶ τὴν φιλοξενίαν τοῦ Φιλίππου ἀπὸ τὰ κοινὰ συμφέροντα τῶν Ἑλλήνων.

110. Νομίζω λοιπὸν ὅτι τώρα μοῦ ὑπολείπεται νὰ ἐμιλήσω περὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἀνακηρύξεως (τοῦ στεφάνου)³

3. Δηλαδή περὶ τοῦ μέρους τῆς κατηγορίας ποὺ ἀφορᾷ τὴν εἰς ἐμὲ ἀπογομὴν χρυσοῦ στεφάνου εἰς τὸ θέατρον τοῦ Διονύσου.

ἔπραττον καὶ διὰ παντὸς εὖνους εἶμι καὶ πρόθυμος εὖ ποι-
εῖν ὑμᾶς, ἱκανῶς ἐκ τῶν εἰρημένων δεδηλωσθαί μοι νομί-
ζω. Καίτοι τὰ μέγιστα γε τῶν πεπολιτευμένων καὶ πεπρα-
γμένων ἑμαυτῷ παραλείπω, ὑπολαμβάνων πρῶτον μὲν
ἐφεξῆς τοὺς περὶ αὐτοῦ τοῦ παρανόμου λόγους ἀποδοῦναί
με δεῖν, εἶτα, κἄν μηδὲν εἴπω περὶ τῶν λοιπῶν πολιτευμά-
των, ὁμοίως παρ' ὑμῶν ἐκάστῳ τὸ συνειδὸς ὑπάρχειν μοι.

111. Τῶν μὲν οὖν λόγων, οὓς οὗτος ἄνω καὶ κάτω
διακρυκῶν ἔλεγε περὶ τῶν παραγεγραμμένων νόμων, οὔτε μὰ
τοὺς θεοὺς ὑμᾶς οἶμαι μανθάνειν οὔτ' αὐτὸς ἐδυνάμην συν-
εῖναι τοὺς πολλούς· ἀπλῶς δὲ τὴν ὁρθὴν περὶ τῶν δικαίων
διαλέξομαι. Τοσοῦτου γὰρ δέω λέγειν ὡς οὐκ εἶμι ὑπεύθυ-
νος, ὃ νῦν οὗτος διέβαλλε καὶ διωρίζετο, ὥσθ' ἅπαντα τὸν
βίον ὑπεύθυνος εἶναι ὁμολογῶ ὧν ἢ διακεχείρικα ἢ πεπο-
λίτευμαι παρ' ὑμῖν. 112. Ὡν μέντοι γε ἐκ τῆς ἰδίας οὐσίας
ἐπαγγειλάμενος δέδωκα τῷ δήμῳ, οὐδεμίαν ἡμέραν ὑπεύθυ-
264 νος εἶναί φημι (ἀκούεις Αἰσχίνη;) οὐδ' ἄλλον οὐδένα, οὐδ' ἂν
τῶν ἐννέα ἀρχόντων τις ὦν τύχη. Τίς γάρ ἐστι νόμος τοσαύ-
της ἀδικίας καὶ μισανθρωπίας μεστὸς ὥστε τὸν δόντα τι
τῶν ἰδίων καὶ ποιήσαντα πρᾶγμα φιλόανθρωπον καὶ φιλό-
δωρον τῆς χάριτος ἀποστρεφεῖν, εἰς τοὺς συκοφάντας δ' ἄγειν,
καὶ τούτους ἐπὶ τὰς εὐθύνας ὧν ἔδωκεν ἐφιστᾶναι; Οὐδὲ
εἰς. Εἰ δὲ φησιν οὗτος, δεῖξάτω, κἀγὼ στέρξω καὶ σιωπή-
σομαι. 113. Ἄλλ' οὐκ ἔστιν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἄλλ' οὗτος

1. Πρέπει νὰ ἀπαντήσω ἐπίσης εἰς τὸ μέρος τῆς κατηγορίας
ποῦ ὁμιλεῖ ὅτι ἐγὼ δὲν ἐλογοδότησα διὰ τὴν διαχείρισίν μου ὅταν
ἤμην ἐπιμελητὴς τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐπισκευῆς τῶν τειχῶν τῆς πόλεως.

2. Δηλαδή τὸν ὀρθὸν δρόμον, δὲν θὰ κάμω παρεκκλίσεις καὶ δὲν
θὰ προσπαθῶ νὰ θολώσω τὰ πράγματα—ὅπως κάνει ὁ Αἰσχίνης.

καὶ περὶ τῆς λογοδοσίας μου¹. Τὸ ὅτι βεβαίως ἔκαμνα ὅ τι ἦτο ὠφελιμώτατον καὶ πάντοτε εἶμαι εὐμενῆς πρὸς σᾶς καὶ πρόθυμος γὰρ σᾶς κάμνω ὅ τι καλὸν ἤμπορῶ, ἀρκετά, νομίζω, ἐκ τῶν ὅσων ἔχουν λεχθῆ μέχρι τοῦδε ἔχει ἀποδειχθῆ. Ἐν τούτοις παραλείπω τὰς σπουδαιότερας πολιτικάς μου πράξεις καὶ ἐνεργείας, ἐπειδὴ θεωρῶ ὅτι πρῶτον μὲν με σειρὰν πρέπει γὰρ ἀνασκευάσω τὴν κατηγορίαν διὰ τὸ παράνομον (τοῦ ψηφίσματος τοῦ Κτησιφῶντος), ἔπειτα δὲ καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ἀναφέρω τίποτε περὶ τῶν λοιπῶν πολιτικῶν μου πράξεων, — φρονῶ — πῶς διὰ τὸν καθένα ἀπὸ σᾶς εἶναι τὸ ἴδιο σὰν γὰρ σᾶς τὰ ἔλεγα, διότι εἰς τὴν συνείδησίν σας εἶναι σχηματισμένη ἢ πεποιθήσις ὅτι ταῦτα ἐγένοντο.

111. Τοὺς περισσοτέρους λοιπὸν λόγους τοὺς ὁποίους οὗτος (ὁ Αἰσχίνης) εἶπεν (ἐναντίον μου) ἀνακατεύων καὶ σαλατοποιῶν τὰ σχετιζόμενα μὲ τοὺς παραβιασθέντας νόμους, οὔτε σεῖς, μὰ τοὺς θεούς, ἐκαταλάβατε οὔτε ἐγὼ ὁ ἴδιος ἠμπόρεσα γὰρ ἀντιληφθῶ τὰ πιδὸ πολλὰ ἀπὸ τὰ λεχθέντα ὑπ' αὐτοῦ. Ἐγὼ δὲ θ' ἀκολουθήσω τὴν φυσικὴν τάξιν² ἐκθέτων τὰ δίκαιά μου. Ἀπέχω τόσον πολὺ ἀπὸ τοῦ γὰρ ἰσχυρίζωμαι ὅτι δὲν εἶμαι ὑπεύθυνος, πρᾶγμα διὰ τὸ ὅποιον οὗτος πολλές φορές μὲ διέβαλε καὶ μὲ βεβαιότητα ὑπεστήριξεν, ὥστε βεβαιῶνω πῶς εἰς ὅλην μου τὴν ζωὴν εἶμαι ὑπόλογος ἀπέναντί σας καὶ διὰ τὰ δημόσια χρήματα ποὺ διεχειρίσθηκα καὶ διὰ τὰς πολιτικάς μου πράξεις. 112. Δι' ὅσα ὁμῶς ἐκ τῆς ἰδικῆς μου περιουσίας αὐτοδούλως ἐχάρισα εἰς τὸν δῆμον, δι' αὐτὰ δὲν εἶμαι ὑπόλογος γὰρ λογοδοτήσω ποτέ — τ' ἀκοῦς Αἰσχίνη; — οὔτε καὶ κανεὶς ἄλλος, καὶ ἂν ἀκόμη αὐτὸς εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς ἐγγεᾶ ἄρχοντας. Διότι ποῖος νόμος εἶναι τόσον ἄδικος καὶ γεμᾶτος μὲ ἀπανθρωπίαν, ὥστε ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ ἔδωκεν (εἰς τὸν λαόν) μέρος τῆς περιουσίας του καὶ ἔκαμε μὲ τὴν ἐνεργειάν του αὐτὴν πρᾶξιν φιλόανθρωπον καὶ ἐλευθέριον, γὰρ ἀφαιρῆ μὲν τὴν εὐγνωμοσύνην ποὺ τοῦ ὀφείλεται (ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ), γὰρ τὸν παραδίδη δὲ εἰς τοὺς συκοφάντας καὶ γὰρ βάλλη μάλιστα τοὺς συκοφάντας αὐτοὺς γὰρ τοῦ ζητήσουν λογοδοσίαν δι' ὅσα ἐχάρισεν (εἰς τὸν λαόν). Κανένας βέβαια τέτοιος νόμος δὲν ὑπάρχει. Καὶ ἂν αὗτος ἰσχυρίζεται ὅτι ὑπάρχει, τότε ἄς τὸν δείξῃ, ὁπότε ἐγὼ θὰ σκύψω τὸ κεφάλι καὶ δὲν θὰ πῶ λέξιν. Ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει τέτοιος νόμος, κύριοι δικασταί. 113. Ἀλλ' οὗτος, διότι τὸν καιρὸν ποὺ ἐχάρισα μέρος τῆς περιουσίας μου (εἰς τὸν δῆ-

συκοφαντῶν, ὅτι ἐπὶ τῷ θεωρικῷ τότε ὦν ἐπέδωκα τὰ χρήματα, «ἐπήνεσεν αὐτὸν», φησὶν, «ἢ βουλήν ὑπεύθυνον ὄντα». Οὐ περὶ τούτων γε οὐδενός, ὦν ὑπεύθυνος ἦν, ἀλλ' ἐφ' οἷς ἐπέδωκα, ὦ συκοφάντα. Ἄλλὰ καὶ τειχοποιὸς ἦσθα, φησί. Καὶ διὰ γε τοῦτο δοθῶς ἐπηνούμην, ὅτι τὰνηλωμένα ἐπέδωκα καὶ οὐκ ἐλογιζόμην. Ὁ μὲν γὰρ λογισμὸς εὐθυνῶν καὶ τῶν ἐξετασόντων προσδεῖται, ἢ δὲ δωρεὰ χάριτος καὶ ἐπαίνου δικαία ἐστὶ τυγχάνειν· 114. διόπερ ταῦτ' ἔγραψεν ὁδὶ περὶ ἐμοῦ· ὅτι δ' οὕτω ταῦτα οὐ μόνον ἐν τοῖς νόμοις, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ὑμετέροις ἔθεσιν ὄρι-
 265 σται, ἐγὼ ῥαδίως πολλαχόθεν δείξω. Πρῶτον μὲν γὰρ Ναυσικλῆς στρατηγῶν, ἐφ' οἷς ἀπὸ τῶν ἰδίων προεῖτο, πολλάκις ἐστεφάνωνται ὑφ' ὑμῶν· εἶθ' ὅτε τὰς ἀσπίδας Διότιμος ἔδωκε καὶ πάλιν Χαρίδημος, ἐστεφανοῦντο· εἶθ' οὕτοσι Νεοπτόλεμος πολλῶν ἔργων ἐπιστάτης ὦν, ἐφ' οἷς ἐπέδωκε, τετίμηται. Σχέτιλιον γὰρ ἂν εἶη τοῦτό γε, εἰ τῷ τινὰ ἀρχὴν ἀρχοντι ἢ διδόναι τῇ πόλει τὰ ἑαυτοῦ διὰ τὴν ἀρχὴν μὴ
 265 ἐξέσται, ἢ τῶν δοθέντων ἀντὶ τοῦ κομίσασθαι χάριν εὐθύνας ὑφέξει. 115. Ὅτι τοίνυν ταῦτ' ἀληθῆ λέγω, λέγε τὰ ψηφίσματά μοι τὰ τούτοις γεγεννημένα αὐτὰ λαβῶν. Λέγε.

ΨΗΦΙΣΜΑ

[Ἄρχων Δημόνικος Φλυεύς, βοηδρομιῶνος ἕκτη μετ' εἰκάδα, γνώμη βουλῆς καὶ δήμου, Καλλίας Φρεάρριος εἶπεν ὅτι δοκεῖ τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ στεφανῶσαι Ναυσικλέα τὸν ἐπὶ τῶν ὀπλων, ὅτι Ἀθηναίων ὀπλιτῶν δισχιλίων ὄντων ἐν Ἰμβρῷ καὶ

μον) ἤμην προϊστάμενος τῆς διανομῆς τῶν θεωρικῶν χρημάτων, ἰσχυρίζεται ὅτι ὁ Κτησιφῶν ἐπρότεινε «νά ἐπαινεθῶ» ἐνῶ ἤμην «ὑπόλογος εἰς λογοδοσίαν». Ὁ Κτησιφῶν ὁμοίως δὲν ἐπρότεινε νὰ ἐπαινεθῶ διὰ πράξεις μου διὰ τὰς ὁποίας ἔπρεπε νὰ λογοδοτήσω, ἀλλὰ δι' ὅσα ἐξ ἰδίων μου ἐχάρισα εἰς τὸν δῆμον. Ἐπὶ οὗτος ἰσχυρίζεται ὅτι «σὺ ἦσο ἐπιμελητῆς τῆς ἐπισκευῆς τῶν τειχῶν». Ναί, καὶ δι' αὐτὸ ἀκριβῶς μὲ ἐπαινοῦσαν, διότι τὰ ὅσα ἐπὶ πλεον ἐξώδευσα διὰ τὴν ἐπισκευὴν τῶν τειχῶν τὰ ἔδωκα ἐξ ἰδίων μου (τὰ ἐχάρισα) καὶ δὲν τὰ ἔβαλα εἰς τὸν λογαριασμὸν τοῦ δημοσίου. Διότι ἡ μὲν διαχείρισις τῶν χρημάτων (τοῦ δημοσίου) ποὺ ἐξωδούθησαν ἀπαιτεῖ βεβαίως λογοδοσίαν καὶ ἔλεγχον, ἢ δωρεὰ ὁμοίως (πρὸς τὸν δῆμον) δίκαιον εἶναι νὰ ἀνταμείβεται μὲ ἀναγνώρισιν εὐγνωμοσύνης καὶ ἐπαίνους. 114. Δι' αὐτὸ ἔγραψεν (ὁ Κτησιφῶν) τὸ περὶ οὗ πρόκειται ὑπὲρ ἐμοῦ ψήφισμα. Τὸ ὅτι δὲ ταῦτα ἔτσι εἶναι ὅπως τὰ λέγω, καὶ εἶναι ὠρισμένα ὄχι μόνον ἀπὸ τοὺς νόμους ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ ἔθιμά σας, εὐκολα καὶ μὲ πολλὰ στοιχεῖα θὰ τὸ ἀποδείξω. Πρῶτον μὲν ὁ Ναυσικλῆς ἐνῶ ἐστρατήγει, πολλὰς φορές ἐτιμήθη διὰ στεφάνου ἀπὸ σας, δι' ὅσα ἀπὸ τὴν ἀτομικὴν του περιουσίαν ἔδωκεν (εἰς τὸ κράτος). Κατόπιν ὁ Διότιμος, διότι ἐχάρισε τὰς ἀσπίδας, ἐπίσης καὶ ὁ Χαρίδημος ἐτιμήθη διὰ στεφάνου. Ἐπειτα καὶ ὁ Νεοπτόλεμος ποὺ εἶναι παρῶν ἐδῶ (εἰς τὴν δίκην) ἐνῶ ἦτο ἀκόμη ἐπόπτης πολλῶν δημοσίων ἔργων δι' ὅσα ἐξ ἰδίων του ἐχάρισε (εἰς τὸ κράτος), ἔχει τιμηθῆ (διὰ στεφάνου). Διότι θὰ ἦτο λυπηρὸν πρᾶγμα αὐτό, ἐὰν δηλαδὴ διορισθῆ κανεὶς προϊστάμενος κάποιας δημοσίας ὑπηρεσίας ἢ νὰ μὴ τοῦ ἐπιτρέπεται νὰ χαρίζῃ τίποτε εἰς τὸ κράτος λόγῳ τοῦ ὅτι ἔχει δημόσιον λειτούργημα, ἢ ἐὰν χάριση ἀντὶ νὰ ἀνταμειφθῆ μὲ τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ δήμου, νὰ εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ λογοδοτῆ.

115. Διὰ νὰ ἰδῆτε ὅτι λέγω τὴν ἀλήθειαν, (παρακαλῶ), γραμματεῦ, διάβαζε πρὸς χάριν μου τὰ ψηφίσματα τὰ πρὸς τιμὴν τούτων (τῶν ἀνωτέρω) ἐκδοθέντα. Διάβαζε.

Ψ Η Φ Ι Σ Μ Α

«Ἄρχων ἦτο ὁ Δημόνικος ὁ Φλυεύς, τὴν 26 τοῦ μηνὸς Βοηδρομιῶνος κατὰ τὴν γνώμην τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ δήμου ὁ Καλλίας ὁ Φρεάρριος εἶπεν: ὅτι ἡ Βουλὴ καὶ ὁ δῆμος εὐαρεστοῦνται νὰ στεφανώσουν τὸν Ναυσικλέα τὸν ἐπὶ τῆς ὀργανώσεως τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων τῆς χώρας ἐντεταλμένον, διότι ἐνῶ δύο χιλιάδες στρατιῶται Ἀθηναῖοι εὐρίσκοντο εἰς τὴν Ἴμβρον καὶ ἐδοή-

βοηθούντων τοῖς κατοικοῦσιν Ἀθηναίων τὴν νῆσον, οὗ δυναμέ-
νου Φίλωνος τοῦ ἐπὶ τῆς διοικήσεως χειροτονημένου διὰ τοὺς
χειμῶνας πλεῦσαι καὶ μισθοδοτῆσαι τοὺς ὀπλίτας, ἐκ τῆς ἰδίας
οὐσίας ἔδωκε καὶ οὐκ εἰσέπραξε τὸν δῆμον, καὶ ἀναγορεῦσαι τὸν
στέφανον Διονυσίοις τραγωδοῖς καινοῖς.]

ΕΤΕΡΟΝ ΨΗΦΙΣΜΑ

266 116. [Ἔειπε Καλλίας Φρσαῖος, πρυτάνεων λεγόντων βουλῆς
γνώμη, ἐπειδὴ Χαρίδημος ὁ ἐπὶ τῶν ὀπλιτῶν, ἀποσταλὴς εἰς Σαλα-
μίνα, καὶ Διότιμος ὁ ἐπὶ τῶν ἱππέων, ἐν τῇ ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ μάχη
τῶν στρατιωτῶν τινῶν ὑπὸ τῶν πολεμίων σκυλευθέντων, ἐκ τῶν
ἰδίων ἀναλωμάτων καθώπλισαν τοὺς νεανίσκους ὑσπίσιν ὀκτακο-
σίαις, δεδόχθαι τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ στεφανῶσαι Χαρίδημον καὶ
Διότιμον χρυσῷ στεφάνῳ, καὶ ἀναγορεῦσαι Παναθηναίοις τοῖς
μεγάλοις ἐν τῷ γυμνικῷ ἀγῶνι καὶ Διονυσίοις τραγωδοῖς καινοῖς·
τῆς δὲ ἀναγορεύσεως ἐπιμεληθῆναι θεσμοθέτας, πρυτάνεις, ἀγω-
νοθέτας.]

117. Τούτων ἕκαστος, Αἰσχίνη, τῆς μὲν ἀρχῆς ἧς ἤρχεν
ὑπεύθυνος ἦν, ἐφ' οἷς δ' ἐστεφανοῦτο, οὐχ ὑπεύθυνος.
Οὐκοῦν οὐδ' ἐγώ· ταῦτά γὰρ δίκαιά ἐστὶ μοι περὶ τῶν αὐ-
τῶν τοῖς ἄλλοις δήπου. Ἐπέδωκα· ἐπαινοῦμαι διὰ ταῦτα,
οὐκ ὦν ὦν ἐπέδωκα ὑπεύθυνος. Ἠρχον· καὶ δέδωκά γε
εὐθύνας ἐκείνων, οὐχ ὦν ἐπέδωκα. Νῆ Δί', ἀλλ' ἀδίκως
ἤρξα ; Εἶτα παρῶν, ὅτε με εἰσηγον οἱ λογισταί, οὗ κατη-
γόρεις ;

118. Ἴνα τοίνυν εἰδῆτε ὅτι αὐτὸς οὗτός μοι μαρτυρεῖ
ἐφ' οἷς οὐχ ὑπεύθυνος ἦν ἐστεφανῶσθαι λαβὼν ἀνάγνωθι
τὸ ψήφισμα ὅλον τὸ γραφέν μοι. Οἷς γὰρ οὐκ ἐγράφατο

1. Ὁ Ναυσικλῆς ἦτο στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων κατὰ τὸ 352 ἐπι-
κεφαλῆς τῶν πρὸς τοὺς Φωκεῖς ἀποσταλέντων Ἀθηναίων. Κατ' ἀρχὰς
ἦτο μὲ τὸ κόμμα τοῦ Αἰσχίνη (βλ. Δ η μ ο σ θ. περὶ παραπρ. 184, 18)
ἔπειτα δὲ ἔγινε φίλος τοῦ Δημοσθένους (βλ. Ψ/Π λ ο υ τ ἄ ρ χ ο υ Βλοῖ
Ρητ. 845).

θουν τοὺς εἰς τὴν νῆσον ταύτην κατοικοῦντας (ὡς κληρικούς) Ἀθηναίους, ὁ δὲ Φίλων, ὁ ἐντεταλμένος τὴν διαχείρισιν τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν, δὲν ἠμποροῦσε λόγῳ τοῦ χειμῶνος νὰ πλεύσῃ ἐκεῖ καὶ νὰ μισθοδοτήσῃ τοὺς στρατιώτας, ὁ Ναυσικλῆς ἐκ τῆς ἰδίας του περιουσίας ἔδωκε χρήματα καὶ δὲν ἐζήτησε νὰ τὰ εἰσπράξῃ ἀπὸ τὸν δῆμον, δι' ὃ καὶ νὰ γίνῃ δημοσία ἀνακήρυξις περὶ τοῦ στεφάνου τούτου εἰς τὸ θέατρον τοῦ Διονύσου κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Διονυσίων κατὰ τὴν παράστασιν τῶν νέων τραγηδιῶν»¹.

ΤΟ ΑΛΛΟ ΨΗΦΙΣΜΑ

116. «Εἶπεν ὁ Καλλίας ὁ Φρεάρριος κατὰ πρότασιν τῶν πρυτάνεων συμφωνούσης τῆς Βουλῆς : Ἐπειδὴ ὁ Χαρίδημος ὁ ἐντεταλμένος τὴν ὀργάνωσιν τοῦ στρατοῦ ἀποσταλεῖς εἰς τὴν Σαλαμίνα (τῆς Κύπρου) καὶ ὁ Διότιμος ὁ ἐπὶ τῆς ὑπηρεσίας τοῦ Ἰππικοῦ ἐντεταλμένος, ὅταν εἶδαν ὅτι εἰς τὴν γενομένην πλησίον τοῦ ποταμοῦ μάχην, μερικοὶ στρατιῶται ἀπεγυμνώθησαν ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς, μὲ ἰδικὰ των ἐξοδα ὤπλισαν μὲ ὀκτακοσίας ἀσπίδας τοὺς νέους στρατιώτας (τοὺς κληρωτοὺς), διὰ τοῦτο ἀπεφάσισεν ἡ Βουλὴ καὶ ὁ δῆμος νὰ τιμῆσῃ διὰ χρυσοῦ στεφάνου τοὺς Χαρίδημον καὶ Διότιμον καὶ νὰ γίνῃ ἡ ἀναγόρευσις τοῦ στεφάνου κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Μεγάλων Παναθηναίων εἰς τὸν γυμναστικὸν ἀγῶνα καὶ κατὰ τὰ Διονύσια κατὰ τὴν παράστασιν τῶν νέων τραγηδιῶν. Διὰ τὴν ἀναγόρευσιν τοῦ στεφάνου νὰ φροντίσουν οἱ θεσμοθέται, οἱ πρυτάνεις καὶ οἱ ἀγωνοθέται».

117. Ἐκαστος ἐξ αὐτῶν, Αἰσχίνη, ἦτο ὑπεύθυνος νὰ λογοδοτήσῃ διὰ τὸ δημόσιον λειτούργημα τὸ ὁποῖον διεχειρίζετο, ἀλλὰ δὲν ἦτο ὑπεύθυνος νὰ λογοδοτήσῃ διὰ τὰς πράξεις διὰ τὰς ὁποίας καὶ ἐτιμᾶτο διὰ στεφάνου. Οὔτε καὶ ἐγὼ λοιπὸν εἶμαι ὑπόχρεως. Διότι τὰ ἴδια δικαιώματα ἔχω καὶ ἐγὼ μὲ τοὺς ἄλλους, προκειμένου περὶ τῶν ἰδίων πραγμάτων. Ἐπαινοῦμαι διὰ ταῦτα, δι' ὅσα ἐχάρισα εἰς τὸ κράτος, διὰ ταῦτα δὲ δὲν εἶμαι ὑπόλογος νὰ λογοδοτήσω. Εἶχα δημόσιον λειτούργημα—ναί—ἀλλὰ διὰ τὴν δημοσίαν μου διαχείρισιν ἔχω λογοδοτήσει, δὲν ἐλογοδότησα δὲ μόνον δι' ὅσα ἐχάρισα. Ἄδικα ἔπραξα μὰ τὸν Δία κατὰ τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν μου ; (Δυνατόν). Ἄλλ' ἀφοῦ ἦσο παρών, κύριε Αἰσχίνη, ὅταν οἱ λογισταὶ (ἐλέγξαντες τὴν διαχείρισίν μου) ὑπέβαλον ταύτην πρὸς ἐπικύρωσιν (εἰς τοὺς ἐπὶ τούτῳ κληρουμένους δικαστάς) διατὶ δὲν μὲ κατηγόρησες ;

118. Διὰ νὰ καταλάβετε λοιπὸν ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος Αἰσχίνης μαρτυρεῖ ὅτι ἐτιμήθη διὰ στεφάνου διὰ πράξεις μου διὰ τὰς ὁποίας δὲν ἦμην ὑπόχρεως νὰ λογοδοτήσω, (παρακαλῶ), γραμματεῦ, πάρε τὸ ψήφισμα τὸ ὁποῖον ἐγράφη ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ διάδασέ το ὅλον, διότι ἐξ αὐτῶν τῶν ση-

τοῦ προβουλεύματος, τούτοις ἂ διώκει συκοφαντῶν φανήσεται. Λέγε.

ΨΗΦΙΣΜΑ

[Ἐπὶ ἄρχοντος Εὐθυκλέους, πυανειῶνος ἐνάτη ἀπιόντος, φυλῆς πρυτανεύουσης Οἰνηΐδος Κτησιφῶν Λεωσθένους Ἀναφλύστιος εἶπεν, ἐπειδὴ Δημοσθένης Δημοσθένους Παιανιεύς γενόμενος ἐπιμελητῆς τῆς τῶν τειχῶν ἐπισκευῆς καὶ προσαναλώσας εἰς τὰ ἔργα ἀπὸ τῆς ἰδίας οὐσίας τρία τάλαντα ἐπέδωκε ταῦτα τῷ δήμῳ, καὶ ἐπὶ τοῦ θεωρικοῦ κατασταθεὶς ἐπέδωκε τοῖς ἐκ πασῶν τῶν φυλῶν θεωροῖς ἑκατὸν μνᾶς εἰς θυσίας, δεδόχθαι τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ τῷ Ἀθηναίων ἐπαινεῖσαι Δημοσθένην Δημοσθένους Παιανιέα ἀρετῆς ἕνεκα καὶ καλοκαγαθίας ἧς ἔχων διατρεῖ ἐν παντὶ καιρῷ εἰς τὸν δῆμον τὸν Ἀθηναίων, καὶ στεφανῶσαι χρυσῷ στεφάνῳ, καὶ ἀναγορεῦσαι τὸν στέφανον ἐν τῷ θεάτρῳ Διονυσίοις τραγωδοῖς καινοῖς· τῆς δὲ ἀναγορεύσεως ἐπιμεληθῆναι τὸν ἀγωνοθέτην.]

267

119. Οὐκοῦν ἂ μὲν ἐπέδωκα, ταῦτ' ἐστὶν, ὧν οὐδὲν σὺ γέγραπαι· ἂ δέ φησιν ἡ βουλή δεῖν ἀντὶ τούτων γενέσθαι μοι, ταῦτ' ἐστ' ἂ διώκεις. Τὸ λαβεῖν οὖν τὰ διδόμενα ὁμολογῶν ἔννομον εἶναι, τὸ χάριν τούτων ἀποδοῦναι παρὰ νόμων γράφει. Ὁ δὲ παμπόνηρος ἄνθρωπος καὶ θεοῖς ἐχθρὸς καὶ βάσκανος ὄντως ποῖός τις ἂν εἴη πρὸς θεῶν; Οὐχ ὁ τοιοῦτος;

120. Καὶ μὴν περὶ τοῦ γ' ἐν τῷ θεάτρῳ κηρύττεσθαι, τὸ μὲν μυριάκις μυρίους κηρηρῦχθαι παραλείπω καὶ τὸ πολλάκις αὐτὸς ἐστεφανῶσθαι πρότερον. Ἀλλὰ πρὸς θεῶν οὕτω σκαιὸς εἶ καὶ ἀναίσθητος, Αἰσχίνη, ὥστ' οὐ δύνασαι λογίσασθαι ὅτι τῷ μὲν στεφανουμένῳ τὸν αὐτὸν ἔχει ζῆλον ὁ στέφανος, ὅπου ἂν ἀναρρηθῇ, τοῦ δὲ τῶν στεφανούντων ἕνεκα συμφέροντος ἐν τῷ θεάτρῳ γίνεται τὸ κήρυγμα; Οἶ

1. Ἐπίτηδες ὁ Δημοσθένης λέγει ἡ Βουλή καὶ ὅχι ὁ Κτησιφῶν διὰ τὴν φαίνεται ὁ Αἰσχίνης κατηγορῶν τῆς Βουλῆς.

2. Ὁ Αἰσχίνης ὁμοίως δὲν ἐκατηγόρησε τὸν Κτησιφῶντα διὰ ταῦτα, ἀλλὰ διότι ὁ Δημοσθένης δὲν ἐλογοδότησε διὰ τὴν διαχείρισίν του καὶ διότι κατὰ πρότασιν τοῦ Κτησιφῶντος—παρὰ τὸν νόμον—ἐπρόκειτο γὰρ στεφανῶσθαι.

μείων τὰ ὅποια δὲν διαλαμβάνει εἰς τὴν μήνυσίν του, ἐκ τούτων ἀκριβῶς θὰ φανῆ ὅτι μὲ ἐκεῖνα τὰ ὅποια μὲ κατηγορεῖ, μὲ συκοφαντεῖ. Διάβαζε, γραμματεῦ.

Ψ Η Φ Ι Σ Μ Α

«Τὸν καιρὸν ποῦ ἦτο ἀρχὼν ὁ Εὐθυκλῆς τὴν 22 τοῦ μηνὸς Πυανεψιώνος (= Ὀκτωβρίου), ἐπὶ πρυτανείας τῆς φυλῆς Οἰνηίδος, ὁ Κτησιφῶν ὁ γιὸς τοῦ Λεωσθένους ὁ Ἀναφλύστιος ἐπρότεινεν: Ἐπειδὴ ὁ Δημοσθένης ὁ γιὸς τοῦ Δημοσθένους Παιανιεὺς ὅταν ἐγένετο ἐπιστάτης τῆς ἐπισκευῆς τῶν τειχῶν, ἐξώδευσε ἐκτὸς τῶν δημοσίων χρημάτων καὶ ἰδικὰ του διὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν ἔργων, ἦτοι τρία τάλαντα, τὰ ὅποια καὶ ἐχάρισεν εἰς τὸ δημόσιον, καὶ ἐπειδὴ διορισθεὶς ταμίης τῶν θεωρικῶν χρημάτων, προσέθεσεν ἐξ ἰδίων του ἑκατὸν μνᾶς εἰς τὸ ἐξ ὅλων τῶν φυλῶν συναχθὲν ποσὸν τῶν θεωρικῶν, πρὸς ἐκτέλεσιν θυσιῶν. Διὰ ταῦτα ἄς εὐαρεστηθῆ ἡ βουλὴ καὶ ἡ λαϊκὴ συνέλευσις τῶν Ἀθηναίων νὰ ἐγκρίνη νὰ ἐπαινεθῆ ὁ Δημοσθένης ὁ γιὸς τοῦ Δημοσθένους ὁ Παιανεὺς ἕνεκα τῆς ἀρετῆς του καὶ τῆς χρηστότητός του τὴν ὅποιαν ἐξακολουθεῖ νὰ ἔχη πάντοτε καὶ εἰς κάθε παρουσιαζομένην περίστασιν ὑπὲρ τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων καὶ νὰ στεφανωθῆ μὲ στέφανον χρυσοῦν καὶ νὰ ἀνακηρυχθῆ ὁ στέφανος εἰς τὸ θέατρον κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Διονυσίων κατὰ τὴν παράστασιν τῶν νέων τραγωδιῶν. Διὰ δὲ τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ στεφάνου νὰ φροντίσῃ ὁ ἀγνωσθέτης».

119. Λοιπὸν ὅσα μὲν ἐχάρισα εἶναι αὐτὰ (ποῦ λέγει τὸ ψήφισμα), ἐκ τῶν ὁποίων ὅμως τίποτε δὲν κατηγορήσες. Ὅσας δὲ τιμὰς λέγει ἡ Βουλὴ ἢ Βουλὴ ἢ νὰ μοῦ ἀποδοθοῦν, ἀντὶ τῶν παροχῶν μου τούτων πρὸς τὸ Δημόσιον, αὐτὰ κατηγορεῖς. Καὶ ἐνῶ παραδέχεσαι ὅτι νόμιμον εἶναι νὰ λαμβάνη κανεὶς τὰ χαριζόμενα, ἐν τούτοις κατηγορεῖς ὡς παράνομον πράξιν τὸ νὰ ἀποδίδῃ κανεὶς δι' αὐτὰ τὴν ὀφειλομένην εὐγνωμοσύνην². Δύναται λοιπὸν νὰ ὑπάρξῃ, δι' ὄνομα τῶν θεῶν, κανένας ἄλλος ἄνθρωπος διαβολικώτερος καὶ ἐχθρὸς τῶν θεῶν καὶ πραγματικὰ φθονερός, ἀπὸ τοῦτον ἐδῶ;

120. Καὶ ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὸ ζήτημα τῆς ἐν τῷ θεάτρῳ ἀνακηρύξεως τοῦ στεφάνου, τὸ γεγονὸς ὅτι χιλιάδες στέφανοι ἔχουν ἀνακηρυχθῆ εἰς τὸ θέατρον τὸ παραλείπω καθὼς καὶ τὸ ὅτι ἐγὼ ὁ ἴδιος πολλές φορές ἐστεφανώθην πρωτύτερα (πρὸ τοῦ ψηφίσματος τοῦ Κτησιφώντος) εἰς τὸ θέατρον. Ἀλλὰ, ὦ Αἰσχίνη, δι' ὄνομα τῶν θεῶν, εἶσαι τόσον χονδροκέφαλος καὶ ἀνόητος, ὥστε δὲν ἤμπορεῖς νὰ καταλάβῃς ὅτι δι' ἐκεῖνον μὲν ποῦ στεφανώγεται, ὁ στέφανος ἔχει τὴν ἴδιαν ἀξίαν, ὅπουδῆποτε καὶ ἂν ἀνακηρυχθῆ, καὶ ὅτι πρὸς τὸ συμφέρον ἐκείνων ποῦ ἀπονέμουν τὸν στέφανον γίνεται ἡ ἀνακήρυξις του εἰς τὸ θέατρον; Καὶ ὁ λόγος διότι

γὰρ ἀκούσαντες ἅπαντες εἰς τὸ ποιεῖν εὖ τὴν πόλιν προτρέπονται, καὶ τοὺς ἀποδιδόντας τὴν χάριν μᾶλλον ἐπαινοῦσι τοῦ στεφανουμένου· διόπερ τὸν νόμον τοῦτον ἢ πόλις γέγραφεν. Λέγε δ' αὐτόν μοι τὸν νόμον λαβών.

ΝΟΜΟΣ

[Ὅσοις στεφανοῦσι τινες τῶν δήμων, τὰς ἀναγορεύσεις τῶν στεφάνων ποιῆσθαι ἐν αὐτοῖς ἐκάστους τοῖς ἰδίοις δήμοις, ἐὰν μὴ τινὰς ὁ δῆμος ὁ τῶν Ἀθηναίων ἢ ἡ βουλὴ στεφανοῖ· τούτους δ' ἐξεῖναι ἐν τῷ ὑστάτῳ Διονυσίῳ ἀναγορεύεσθαι.]

268 121. Ἀκούεις, Αἰσχίνη, τοῦ νόμου λέγοντος σαφῶς, πλὴν ἐὰν τινὰς ὁ δῆμος ἢ ἡ βουλὴ ψηφίσηται· τούτους δὲ ἀναγορευέτω τί οὖν, ὦ ταλαίπωρε, συκοφαντεῖς; Τί λόγους πλάττεις; Τί σαυτὸν οὐκ ἐλλεβορίζεις ἐπὶ τούτοις; Ἀλλ' οὐδ' αἰσχύνει φθόνου δίκην εἰσάγων, οὐκ ἀδικήματος οὐδενός, καὶ νόμους τοὺς μὲν μεταποιῶν, τῶν δ' ἀφαιρῶν μέρη, οὓς ὄλους δίκαιον ἦν ἀναγιγνώσκεσθαι τοῖς γε ὁμωνοκόσι κατὰ τοὺς νόμους ψηφιεῖσθαι; 122. Ἐπειτα τοιαῦτα ποιῶν λέγεις ἃ δεῖ προσεῖναι τῷ δημοτικῷ, ὥσπερ ἀνδριάντα ἐκδεδωκῶς κατὰ συγγραφὴν, εἴτ' οὐκ ἔχοντα ἃ προσῆκεν ἐκ τῆς συγγραφῆς κομιζόμενος, ἢ λόγῳ τοὺς δημοτικούς, ἀλλ' οὐ τοῖς πράγμασι καὶ τοῖς πολιτεύμασι γινωσκομένους. Καὶ βοᾶς ῥητὰ καὶ ἄρορητα ὀνομάζων, ὥσπερ ἐξ ἀμάξης, ἃ σοὶ καὶ τῷ σῷ γένει πρόσεστιν, οὐκ ἐμοί. Καίτοι καὶ τοῦτο, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι. 123. Ἐγὼ λοιδορίαν κατηγορίας τούτῳ διαφέρειν ἡγοῦμαι, τῷ τὴν μὲν κατηγορίαν ἀδικήματ' ἔχειν, ὧν ἐν τοῖς

1. Μεταφράζω ἐδῶ ἐλευθέρως. Ἡ κατὰ λέξιν μετάφρασις εἶναι «Ἄν καθαρίζεις τὸν ἑαυτὸν σου μὲ ἐ λ λ έ β ο ρ ο ν (= σκάρφη)»; Ὁ ἐλλέβορος ἔθεωρεῖτο φάρμακον πού ἐθεράπευε τὰς ἀσθενείας τοῦ ἐγκεφάλου.

2. Εἰς τὰς Ἀθήνας κατὰ τὴν β' ἡμέραν τῶν Ἀνθεστηρίων, δταν ἐγίνετο ἡ ἑορτὴ τῶν Χοῶν, οἱ κωμάζοντες (οἱ εὐθυμοῦντες) ἐπάνω σὲ ἀμάξια ἀπὸ ὅπου περνοῦσαν ἐ π ε ἱ ρ α ζ α ν μὲ διάφορα ἀστεῖα καὶ πειράγματα τοὺς ἄλλους (βλ. καὶ τὸ λεξικὸν Σουτῆα).

ἔλοι ὅσοι ἀκούουν, παρακινουῦνται εἰς τὸ κάμουν πράξεις καλὰς ὑπὲρ τοῦ κράτους, καὶ ὁ κόσμος ἐπαινεῖ πιδὸ πολὺ ἐκείνους ποὺ ἀποδίδουν τὴν ὀφειλομένην εὐγνωμοσύνην παρὰ τὸν στεφανούμενον. Δι' αὐτὸ ἴσα ἴσα ἡ πολιτεία ἐθέσπισε τοῦτον τὸν νόμον. Λάβε καὶ διάβαζε πρὸς χάριν μου, γραμματεῦ, τὸν νόμον.

Ν Ο Μ Ο Σ

Διὰ τοὺς ὑπὸ τῶν δήμων ἀπονεμομένους εἰς πολίτας τινὰς στεφάνους, αἱ ἀνακηρύξεις τῶν στεφάνων νὰ γίνωνται εἰς αὐτὸν τὸν ἴδιον δῆμον, ἔκ τ ο ῦ ἔ α ν στεφανῶνῃ κανέναν ὁ Δῆμος τῶν Ἀθηναίων ἢ ἡ Βουλὴ, ὁπότε ἐπιτρέπεται νὰ γίνεται ἡ ἀνακηρύξεις εἰς τὸ θέατρον τοῦ Διονύσου.

121. Ἀκοῦς τί λέγει ὁ νόμος, Αἰσχίνη ; Ὁ νόμος λέγει καθαρὰ «ἐκτὸς ἔάν ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων ἢ ἡ Βουλὴ ψηφίσουν νὰ στεφανωθῇ κάποιος, αὐτὸς ἄς στεφανώνεται εἰς τὸ θέατρον». Διατί λοιπόν, ἔλεεινὲ ἄνθρωπε, κάθεσαι καὶ συκοφαντεῖς ; Διατί ἐπινοεῖς ψεύτικους ἰσχυρισμούς ; Δὲν πᾶς λέγω ἐγὼ νὰ κοιταχθῆς ; Καὶ δὲν ἐντρέπεσαι ποὺ με εἰσάγεις εἰς δίκην ἔνεκα φθόνου καὶ ὄχι διότι διέπραξα ἀδίκημα ; Καὶ δὲν ἐντρέπεσαι ἀκόμη διότι ἄλλους μὲν νόμους παρουσιάζεις ἐδῶ παραμορφωμένους, καὶ ἀπὸ ἄλλους περικόπτεις οὐσιώδη μέρη, ἐνῶ δίκαιον εἶναι νὰ ἀναγινώσκωνται ὁλόκληροι εἰς τοὺς δικαστάς, ἀφοῦ οὔτοι ἔχουν ὀρκισθῆναι νὰ δίδουν τὴν ψῆφον των (νὰ ἀποφασίζουσιν) σύμφωνα με τὰς διατάξεις τῶν νόμων ; 122. Ἐπειτα σὺ ποὺ κάμνεις αὐτὰ τὰ πράγματα, ἀραδιάζεις καὶ τὰ ἰδιαίτερα χαρακτηριστικὰ ποὺ πρέπει νὰ ἔχη ὁ κάθε πολιτικὸς ποὺ ἀγαπᾷ καὶ ὑποστηρίζει τὸν λαόν. Καὶ μοιάζεις σ' αὐτό : σὰν ἐκεῖνον ποὺ ἔδωκε παραγγελίαν κατόπιν μάλιστα γραπτῆς συμφωνίας, εἰς κάποιον γλύπτην νὰ τοῦ κατασκευάσῃ ἓνα ἄγαλμα, τὸ ὁποῖον ὅμως ἂν καὶ δὲν ἐκπληροῖ τοὺς ὅρους τῆς συμφωνίας οὔτος τὸ παραλαμβάνει. Ἡ μήπως νομίζεις πὼς οἱ πολιτικοὶ ποὺ ἀγαποῦν τὸν λαόν διακρίνονται ἀπὸ τὰ λόγια ποὺ λέγουν καὶ ὄχι ἀπὸ τὰς πράξεις καὶ τὰς πολιτικὰς των ἐνεργείας ; Καὶ ξελαρυγγίζεσαι λέγοντας ἄρρητα καὶ ἀθέμιτα, σὰν νὰ μοῦ λέγῃς τὰ ἔ ξ ἄ μ ἄ ξ η ς ", ψέλνοντάς με με ὅσα ἐλαττώματα ἔχεις ἐσὺ καὶ τὸ σὸί σου καὶ ὄχι ἡ δική μου γενιά. 123. Πρέπει συνεπῶς, κύριοι δικασταί, νὰ λάβετε ὑπ' ὄψιν σας καὶ τοῦτο. Κατὰ τὴν γνώμην μου ὑπάρχει διαφορὰ μεταξὺ κακολογίας καὶ κατηγορίας, ἡ ἑξῆς : Ἡ μὲν κα-

νόμοις εἰσὶν αἱ τιμωρίαι, τὴν δὲ λοιδορίαν βλασφημίας, ἃς κατὰ τὴν αὐτῶν φύσιν τοῖς ἐχθροῖς περὶ ἀλλήλων συμβαίνει λέγειν. Οἰκοδομησαὶ δὲ τοὺς προγόνους ταυτὶ τὰ δικαστήρια ὑπέληφα οὐχ ἵνα συλλέξαντες ὑμᾶς εἰς ταῦτα ἀπὸ τῶν ἰδίων κακῶς τὰ ἀπόροητα λέγωμεν ἀλλήλους, ἀλλ' ἵνα ἐξελέγχωμεν, ἐάν τις ἠδίκηκώς τι τυγχάνη τὴν πόλιν.

124. Ταῦτα τοίνυν εἰδὼς Αἰσχίνης οὐδὲν ἤτιον ἐμοῦ πομπεύειν ἀντὶ τοῦ κατηγορεῖν εἴλειο. Οὐ μὴν οὐδ' ἐνταῦθα ἔλατιον ἔχων δίκαιός ἐστιν ἀπελθεῖν. Ἦδη δ' ἐπὶ ταῦτα πορεύσομαι, τοσοῦτον αὐτὸν ἐρωτήσας. Πότερόν σε τις, Αἰσχίνη, τῆς πόλεως ἐχθρόν ἢ ἐμὸν εἶναι φῆ; Ἐμὸν δῆλον 269 ὅτι. Εἶτα οὐ μὲν ἦν παρ' ἐμοῦ δίκην κατὰ τοὺς νόμους ὑπὲρ τούτων λαβεῖν, εἶπερ ἠδίκουν, ἐξέλιπες, ἐν ταῖς εὐθύναις, ἐν ταῖς γραφαῖς, ἐν ταῖς ἄλλαις κρίσεσιν· 125. οὐ δ' ἐγὼ μὲν ἀθῶος ἅπασι, τοῖς νόμοις, τῷ χρόνῳ, τῇ προθυμίᾳ, τῷ κεκρίσθαι περὶ πάντων πολλάκις πρότερον, τῷ μηδεπώποτε ἐξελεγχθῆναι μηδὲν ὑμᾶς ἀδικῶν, τῇ πόλει δ' ἢ πλεον ἢ ἔλατιον ἀνάγκη τῶν γε δημοσίᾳ πεπραγμένων μετεῖναι τῆς δόξης, ἐνταῦθα ἀπήντηκας; Ὅρα μὴ τούτων μὲν ἐχθρός ᾶς, ἐμὸς δὲ προσποιῆ.

126. Ἐπειδὴ τοίνυν ἢ μὲν εὐσεβῆς καὶ δικαία ψῆφος ἅπασι δέδεικται, δεῖ δέ με, ὡς ἔοικε, καίπερ οὐ φιλολοίδορον ὄντα φύσει, διὰ τὰς ὑπὸ τούτου βλασφημίας εἰρημένους

τηγορία ἀπορρέει ἀπὸ ἀδικήματα τελεσθέντα, τὰ ὅποια οἱ νόμοι τιμωροῦν. Ἡ κακολογία ὁμως ἔχει ὡς βᾶσιν ὕδρεις τὰς ὁποίας ἐκστομίζουσι σύμφωνα μὲ τὸν χαρακτήρα των οἱ ἐχθροὶ ἀναμεταξύ των. Νομίζω ὁμως ὅτι οἱ πρόγονοί μας ἐσύστησαν αὐτὰ ἐδῶ τὰ δικαστήρια, ὅχι διὰ νὰ μαζεύεσθε εἰς αὐτὰ καὶ νὰ ἐκτοξεύουσι οἱ ἀντίδικοι ὁ ἕνας ἐναντίον τοῦ ἄλλου, ἕνεκα τῶν ἰδιαιτέρων των προσωπικῶν ἐρίδων καὶ ἀντιπαθειῶν, ὅσα εἶναι ἀπηγορευμένα ὑπὸ τῶν νόμων, ἀλλὰ τὰ ἐσύστησαν (δι' ἄλλον σπουδαιότερον λόγον), διὰ νὰ ἐξελέγχωμεν ἂν κανεὶς διέπραξε ἀδίκημα κατὰ τοῦ κράτους.

124. Αὐτὰ λοιπὸν, ἂν καὶ τὰ γνωρίζει ὁ Αἰσχίνης τόσον ὅσον καὶ ἐγώ, ἐν τούτοις ἐπροτίμησε νὰ ὑβρίζῃ παρὰ νὰ με κατηγορῇ. Δὲν εἶναι ὁμως δίκαιον λέγων κατ' ἐμοῦ τὰς προσωπικὰς καὶ ἐμπαθεῖς κακολογίας του νὰ φύγῃ ἀπ' ἐδῶ ἠδίκημένος χωρὶς νὰ πάρῃ ἴσον μερίδιον ἀπ' αὐτὰς. Δι' αὐτὸ καὶ θὰ προχωρήσω εἰς τὸ μέρος αὐτὸ τῆς ἀνταπαντήσεώς μου, ἀφοῦ πρῶτα τὸν ἐρωτήσω τοῦτο καὶ μόνον : Τί νὰ σὲ πῆ κανεὶς. Αἰσχίνη, ἐχθρὸν τοῦ κράτους ἢ ἐχθρὸν ἰδικόν μου ; Ἐχθρὸν ἰδικόν μου προφανῶς. Ἐπειτα, ὅταν ἤμποροῦσες σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους νὰ ζητήσης τὴν τιμωρίαν μου, χάριν αὐτῶν ἐδῶ (τῶν ἐκπροσωποῦντων ὅλους τοὺς πολίτας), ἐάν, ἐννοεῖται, τοὺς ἠδίκησα, ἀπέφυγες νὰ τὸ κάμῃς, τότε κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν λογοδοσιῶν μου καὶ τῶν ἐναντίον μου μηνύσεων καὶ τῶν ἄλλων δικαστικῶν ἀγώνων μου. 125. Τώρα δὲ ποὺ εἶμαι ἄθῳς καθ' ὅλα, καὶ κατὰ τοὺς νόμους καὶ διότι παρήλθεν ἡ ὠρισμένη προθεσμία κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ὑπεύθυνος ψηφίσματός τινος ἐνάγεται, καὶ διότι πολλὰς φορὰς κατὰ τὸ παρελθὸν ἐδικάσθην δι' ὅλα καὶ ἀπεδείχθη ὅτι οὐδέποτε σὰς ἠδίκησα καὶ εἰς τὸ ἐλάχιστον καὶ ἢ πόλις μας κατ' ἀνάγκην ἔμελλε, ἀδιάφορον ἂν περισσότερον ἢ ὀλιγώτερον, νὰ γίνῃ μέτοχος τῆς δόξης δι' ὅσα δημοσίᾳ θὰ ἐγίνοντο, τώρα ἐξύπνησες καὶ ὑπέβαλες τὴν ἐναντίον μου καταγγελίαν σου. Πρόσεξε ὁμως μήπως μὲ αὐτὰ ποὺ κάμνεις, ἐμφανιζόμενος ὡς ἰδικός μου ἐχθρός, ἀποδειχθεὶς ἐχθρός τούτων ἐδῶ (τῶν δικαστῶν).

126. Ἀφοῦ λοιπὸν ἐκ τῶν λεχθέντων ἐγίνε φανερὸν εἰς ὅλους σας ποιά εἶναι ἡ δικαία καὶ εὐσυνείδητος ψῆφος τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ δώσετε ὡς δικασταί, μὲ ἀναγκάζουν τὰ πράγματα τώρα, ἂν καὶ δὲν εἶμαι φίλος τῶν ὕδρεων, λόγῳ τῶν κακολογιῶν τὰς ὁποίας ἐξεστόμισε ἀντὶ τῶν πολ-